

*Analiza realizacije Projekta izgradnje
Državnog zatvora*

Helsinški komitet za ljudska prava u BiH
decembar 2011

**Izradu ove Studije finansijski je podržala ambasada Kanade.
Iznesena mišljenja predstavljaju stavove autora i ne moraju nužno odražavati stavove
ambasade Kanade**

1. Opis trenutnog stanja

1.1. Uvod

U februaru 2010. godine pet partnerskih organizacija civilnog društva potpisale su *Memorandum o uspostavi mehanizama za praćenje i ocjenu provođenja Akcionog plana Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini (SRSP-a)* sa predsjedavajućim Konferencije ministara pravde u BiH i predsjednikom Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH i Pravosudne komisije Distrikta Brčko BiH. Uspostavljeni mehanizam je jedinstven ne samo u BiH, već i u zemljama u okruženju, te se kao takav oslanja na najbolje prakse demokratskih društava zapadne Evrope u pogledu participativnog monitoringa i evaluacije javnih politika od strane organizacija civilnog društva. Pet organizacija civilnog društva potpisnica Memoranduma koje su se obavezale na provođenje sistematskog praćenja, ocjene i izvještavanja o provedbi reformskih mjera i aktivnosti Akcionog plana Strategije za reformu sektora pravde u BiH, su Asocijacija za demokratske inicijative - ADI, Helsinški komitet za ljudska prava u Bosni i Hercegovini - HK BiH, Udruženje „Vaša prava Bosne i Hercegovine“, Biro za ljudska prava Tuzla i Centri civilnih inicijativa – CCI.

Svaka od organizacija zadužena je za praćenje jednog od pet stubaca Akcionog plana, a među aktivnostima u realizaciji tih obaveza je i izrada studija ili analiza pojedinih segmenata Strategijom predviđenih zadataka i projekata. U tom smislu, Helsinški komitet za ljudska prava u BiH, inače zadužen za praćenje realizacije Akcionog plana Strategije u okviru Stuba 2 – izvršenje krivičnih sankcija uradio je Analizu realizacije projekta izgradnje Državnog zatvora.

Ideja o gradnji zatvora na nivou države datira od kraja 2004. godine, kada su entitetska i državno ministarstvo pravde usvojili “Zajedničku strategiju bavljenja različitim pitanjima pritvora i zatvora na nivou Bosne i Hercegovine” (BiH). Osnovni cilj je bio riješiti problem prenatrpanosti postojećih zatvorskih kapaciteta, ali i poboljšati sigurnosne i druge uslove koje propisuju međunarodni standardi.

Kamen temeljac budućeg Zavoda postavljen je još u novembru 2006. godine, a 2008. je određena kao rok za završetak gradnje. Prema planu parcelacije i urbanističko tehničkih uslova, a na osnovu prvog projekta koji je radilo preduzeće „Tuš – Taš“ iz Turske u 2007. su počeli radovi na nivelaciji tla i izradi betonskog ogradnog zida.

Ipak, tek je Strategija za reformu sektora pravde u BiH (Strategija), koju je krajem juna 2008. usvojilo Vijeće ministara BiH, entitetske vlade i Pravosudna komisija Brčko Distrikta, naglasila nužnost realizacije pomenute ideje. Uz izradu Strategije pripremljen je i Finansijski, a kasnije i Akcioni plan za njeno provođenje.

Iste, 2008., godine donesen je i Zakon o osnivanju zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH (Službeni glasnik BiH, broj: 24/08). On je predstavljao pravni osnov za osnivanje Upravnog i Nadzornog odbora, kao i Jedinice za implementaciju Projekta izgradnje Državnog zatvora

U Općim odredbama Zakon propisuje da se Zavod osniva za izvršenje sankcija koje izrekne Sud BiH. Zavod je osnovan kao upravna organizacija u sastavu Ministarstva pravde BiH (MPBiH), sa sjedištem u Istočnom Sarajevu, a nadzor nad njegovim radom vrši MPBiH u skladu sa posebnim propisima koje donosi ministar pravde BiH.

Istovremeno, na osnovu zahtjeva Razvojne banke Vijeća Evrope i Delegacije Evropske komisije konsultant „WYGInternational“ izradio je analizu nakon koje je došlo do odustajanja od prvog projekta, a zbog njegovog odstupanja od evropskih standarda. Operativni plan i Studija izvodljivosti za novi projekt urađeni su u 2009., a novi idejni projekt se počeo pripremati u januaru 2010. Ministarstvu pravde predat je 30. aprila 2010. godine.

Treba napomenuti da su i prvi i drugi projekt izgradnje Državnog zatvora finansirani iz sredstava tehničke pomoći Delegacije Evropske komisije.

1.2. Sistem izvršenja krivičnih sankcija u BiH – zakonodavno-pravni okvir

U periodu 2002.-2004. u BiH su doneseni Zakon o Sudu BiH, Zakon o tužilaštvu BiH, Krivični zakon BiH, Zakon o krivičnom postupku BiH, Zakon o sudskoj policiji BiH kao i Zakon o Visokom Sudskom i Tužilačkom Vijeću BiH (VSTV) na osnovu kojih je formirana sudsko – tužilačka vlast na državnom nivou.

Sistem krivičnih sankcija, kao dio krivičnog zakona, zahtijevao je uspostavu izvršnog – krivičnog prava, kao trećeg stuba krivično – pravne oblasti koja je zakonom proglašena kao oblast od posebnog interesa.

Uspostavljanje Suda BiH i formiranje Vijeća za ratne zločine predstavljali su i predstavljaju pozitivne pomake u provedbi reforme kazneno-pravnog sistema. Ostale reforme koje su se odražavale na rad pravosuđa, tužitelja i policije na svim nivoima u državi, zanemarile su ključan element u oblasti kaznenog prava - zatvore. Izgradnja državne ustanove visokog stepena sigurnosti, a prema standardima Evropskog zatvorskog pravilnika i Zakona BiH o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera (ZIKS BiH) prepoznata je kao preduslov za stvaranje pomenutog sistema.

Jer, slijedom odredbi Ustava BiH postupak izvršenja krivičnih sankcija u BiH definišu četiri zakona:

Zakon BiH o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera (Službeni glasnik BiH broj 12/10 – Prečišćeni tekst);

Zakon o izvršenju krivičnih sankcija Federacije BiH (ZIKSFBiH, Službene novine FBiH broj 44/98);

Zakon o izvršenju krivičnih sankcija Republike Srpske (ZIKSRS, Službeni glasnik RS, broj 12/10) i

Zakon o izvršenju krivičnih sankcija Brčko Distrikta (ZIKSBD, Službeni glasnik BD broj 8/00, 1/01 i 36/07).

Prvobitni tekst ZIKS-a BiH iz 2005., radi usklađivanja sa evropskim standardima i Preporukama Vijeće Evrope kao i međunarodnim konvencijama na čiju se primjenu BiH obavezala, rezultirala je u tri navrata njegovim izmjenama dopunama.

S obzirom da su izmjene i dopune bile značajne i da su u tekst unijeti novi pravni instituti iz oblasti izvršenja krivičnih sankcija, kao i nova pravna rješenja za nove pravne situacije, 2010. godine sačinjen je Prečišćeni tekst ZIKS-a BiH koji je danas na snazi.

On je propisao i donošenje još 36 podzakonskih akata koji se kontinuirano usaglašavaju, dopunjavaju ili mijenjaju u skladu sa najnovijim međunarodnim standardima ili preporukama Vijeća Evrope.

U ovom trenutku zatvorski sistem na nivou BiH normativno – pravno je regulisan sa oko 1400 pravnih normi.

ZIKS BiH uređuje izvršenje krivičnih sankcija koje izrekne Sud BiH. Njime je regulisana i organizacija i rad odgovarajućih institucija koje on propisuje. Njegove odredbe propisuju:

- izvršavanje odluka Suda BiH,
- izvršavanje odluka inostranih sudova za krivična djela predviđena Krivičnim zakonom BiH,
- izvršenje sankcija izrečenih od Suda BiH stranim državljanima i osobama bez državljanstva,
- izvršavanje sankcija na zahtjev osuđene osobe izrečenih u entitetskim sudovima za krivična djela predviđena Krivičnim zakonom BiH,
- izvršavanje sankcija izrečenih od drugog suda BiH, kada je na njega Sud BiH prenio vođenje krivičnog postupka,
- organizacija i rad ustanova koje se bave poslovima izvršavanja krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera,
- izvršavanje pritvora i sankcija izrečenih od strane Suda BiH isključivo prema odredbama ZIKS-a BiH čak i kada se navedene mjere ili sankcije izvršavaju ili služe u entitetskim zavodima.

1.3. Nedovoljna komunikacija i kašnjenje u realizaciji Projekta

Nakon drugog sastanaka u okviru Strukturalnog dijaloga o pravosuđu između Evropske unije (EU) i Bosne i Hercegovine (BiH), održanog 10. i 11. 11. 2011. u Sarajevu, Evropska komisija (EK) je, između ostalog, izrazila ozbiljnu zabrinutost *“zbog dugotrajnog kašnjenja u gradnji Državnog zatvora te pozvala Ministarstvo pravde BiH da učini sve kako bi se ubrzala realizacija ovog važnog projekta”*¹. Ministarstvu je preporučeno *„hitno održavanje informativnog sastanka sa sudionicima Projektakako bi se osiguralo puno razumijevanje kompletnog Projekta i budžeta”*².

Zabrinjavajuće kašnjenje realizacije Projekta izgradnje Državnog zatvora, međutim, nije jedini razlog koji je opredijelio Helsinški komitet za ljudska prava u BiH da, u okviru obaveza monitoringa i procjene implementacije Strategije reforme sektora pravde u segmentu izvršenja krivičnih sankcija, na izradu ove analize. Pored formalno-pravne obaveze, predstavnici izvršne vlasti na sva četiri administrativna nivoa u BiH i deklarativno su saglasni da je postojanje Državnog zatvora od presudnog značaja za funkcioniranje cjelokupnog sistema izvršenja krivičnih sankcija, ali posredno i na stanje kriminaliteta i poboljšanje ukupne sigurnosne situacije u zemlji. Razvoj zatvorskog sistema je višegodišnji proces na koji su i daleko razvijenije zemlje, članice Evropske Unije, usklađujući svoje zatvorske kapacitete sa evropskim standardima, odnosno Evropskim zatvorskim pravilima, potrošile deset i više godina. U tom kontekstu donekle bi se moglo i opravdati evidentno kašnjenje.

Istinski problem je što su tokom 2011. godine, u više prilika, iz Ministarstva pravde Republike Srpske (MPRS), najčešće putem izjava ministra pravde RS, Džerarda Selmana, ispoljavane otvorene rezerve u pogledu dalje podrške Projektu. Takav odnos tumačen je konstatacijom da je izgradnja Zatvora prvobitno trebala koštati oko 30 miliona KM, a da su posljednje procjene da će troškovi iznositi 77.450.865 KM. Traženo je pojašnjenje, ali i detaljni i precizni finansijski izvještaji i kalkulacije. Za dostavljanje tražene dokumentacije potrošeno je, neopravdano, dugo vremena, pa je uz neizbježnu politizaciju problem eskalirao.

Iz Ministarstva pravde BiH, istovremeno, stižu uvjerenja da realizacija Projekta neće i ne može doći u pitanje³. Državni zatvor i uspostavu djelotvornog, funkcionalnog i održivog sistema izvršenja krivičnih sankcija na državnom nivou MP BiH je uvrstilo u svoje strateške prioritete⁴, a Odlukom Vijeća ministara iz 2010. godine (Službeni glasnik BiH br. 50/2010), izgradnja Državnog zatvora proglašena je dugoročnim kapitalnim ulaganjem.

¹ Drugi sastanak o „Strukturalnom dijalogu o pravosuđu između Evropske unije i Bosne i Hercegovine ” Sarajevo (Bosna i Hercegovina), 10-11. novembra 2011. Preporuke Evropske komisije www.dei.gov.ba/aktuelnosti/vijesti/?id=8674

2

Preporuke Evropske komisije www.dei.gov.ba/aktuelnosti/vijesti/?id=8674 nakon Drugog sastanka o „Strukturalnom dijalogu o pravosuđu između Evropske unije i Bosne i Hercegovine ” Sarajevo (Bosna i Hercegovina), 10-11. novembra 2011

³ Intervju sa Srđanom Arnautom, zamjenikom Ministra pravde BiH, od 30.11.2011. godine

⁴ vidi strateški program 2.1 *Provođenje svih potrebnih mjera oko izgradnje, opremanja i funkcionisanja državnog zatvora i pritvorske jedinice, Revidirani Srednjoročni strateški plan Ministarstva pravde BiH za period od 2009. do 2011. godine*

Do povećanja cijene gradnje i pomjeranja rokova došlo je, pojašnjavaju u MPBiH⁵ isključivo zbog zahtjeva Delegacije Evropske komisije da se prvobitni projekt revidira i uskladi sa najnovijim zatvorskim standardima, a oni zahtijevaju značajno veći bruto prostor po zatvoreniku nego što je to predviđeno u prvom projektu. Usklađivanje sa najnovijim standardima u smislu obezbjeđenja oko 60m² po zatvoreniku povećalo je ukupnu površinu zavoda sa 13.000m² na 22.000m².

Naglašavaju da cijena po m² prostora nije povećana, već je povećana bruto površina po osuđeniku/pritvoreniku prema pomenutim standardima. Dodaju da je u ukupan iznos uključena i izgradnja pristupnih puteva, sigurnosnih sistema, opreme, komunalne infrastrukture, zgrada za osoblje, kao i cijena obuke budućih zaposlenika, od čega većina pomenutih stavki nije bila dijelom prvobitnog projekta. MP BiH očekuje da veliki radovi počnu u 2012. godini i da zatvor bude izgrađen 2013. kada će primiti prve zatvorenike i pritvorenike Suda BiH.

2. Uspostava zatvora visokog stepena sigurnosti predstavlja imperativ u cilju uspostave i održavanja funkcionalnog i efikasnog sistema izvršenja krivičnih sankcija u BiH

2.1. Zatvorski sistem u BiH

Pristupanje Vijeću Evrope, ratifikacija Evropske konvencije o ljudskim pravima i Evropske konvencije o prevenciji mučenja i neljudskog ili degradirajućeg tretmana ili kažnjavanja, kao i nastavak procesa priključivanja Evropskoj Uniji, povećali su obaveze domaćih institucija, ali i stepen međunarodne kontrole, u smislu stvaranja funkcionalnog sistema izvršenja krivičnih sankcija u BiH.

Zatvorski sistem u BiH, slijedom već pobrojanih zakona, funkcioniše, ili bi trebao funkcionisati, na četiri segmenta: državni nivo, nivo Federacije BiH, nivo Republike Srpske i Brčko Distrikta.

Budući da Sud BiH nema svoj zatvorski zavod (posjeduje samo pritvorsku jedinicu sasvim ograničenog kapaciteta - 21 lice) „svoje“ osuđenike i pritvorenike upućuje u zavode koji su u nadležnosti Federacije BiH i Republike Srpske. Kako ni Brčko Distrikt nema zatvora (posjeduje pritvorsku jedinicu – kapaciteta 40 osoba) osuđenike takođe šalje u entitetske ustanove u skladu sa Memorandumom o razumijevanju, potpisanog između ministarstava pravde RS, FBiH i BD.

Praktično, u ovom trenutku, zatvorski sistem u BiH je podijeljen na dva dijela. Ukupno funkcioniše¹³ zatvorskih ustanova - sedam u FBiH (Zenica, Sarajevo, Tuzla, Mostar, Busovača, Bihać i Orašje) i šest u RS (Banjaluka, Foča, Istočno Sarajevo, Trebinje, Doboj i Bijeljina).

Glavna koncentracija pritvorenika i zatvorenika u FBiH je u kazneno-popravnim zavodima Zenica, Tuzla, Sarajevo i Mostar, a u RS-u Banjaluka, Foča, Istočno Sarajevo i Bijeljina. Preostalih pet ustanova su kantonalni/okružni zatvori pri sudovima sa, relativno, malim kapacitetom, ograničenih uslova u kojima se uglavnom izvršavaju kazne od godinu ili dvije dana.

⁵Intervju sa Jugoslavom Jovičićem, direktorom Jedinice za implementaciju, održan 08.11.2011. godine

2.2. Trenutno stanje i kapacitetu FBiH i RS

U oblasti zapuštenog zatvorskog sistema u BiH u posljednje vrijeme planirane su i dijelom realizirane kontinuirane aktivnosti na izgradnji i opremanju postojećih kapaciteta po osnovu Projekta Evropske unije pod nazivom „Podrška reformi upravljanja zatvorima u BiH“. U njemu su, između ostalog, iznesene mogućnosti povećanja zatvorskih kapaciteta za 1091 mjesto. Projekt, koji predstavlja program rada na adaptacijama, dogradnjama ili izgradnji novih zatvorskih kapaciteta, usvojilo je Vijeće ministara i Parlamentarna skupština BiH te ga uputila vladama entiteta.

Zvanični izvještaj MPBiH iz 2009. navodi da je zatvorski kapacitet u Federaciji BiH 1553 mjesta. Od tada do danas Federalno ministarstvo pravde je, u saradnji s upravama kazneno-popravnih zavoda, povećalo ukupne smještajne kapacitete u kazneno-popravnim zavodima za više od 30%, odnosno za 385 mjesta.

Ovo povećanje kapaciteta postignuto je prenamjenom i adaptiranjem postojećih objekata i istodobnim aktiviranjem novih objekata:

- u KPZ – Busovača izgrađen je novi objekat koji je omogućio prijem novih 60 zatvorenika,
- u KPZ – Orašje takođe je izgrađen novi objekat za prijem, takođe, 60 zatvorenika
- u KPZ – Tuzla izgrađen novi objekat - Kozluk kapaciteta 100 zatvorenika
- u KPZ – Zenica izgrađen poseban odjel za visokorizične osobe kapaciteta 40 zatvorenika
- u KPZ – Zenica izgrađen novi medicinski odjel koji također može primiti oko 40 zatvorenika kojima je potrebna medicinska terapija za vrijeme izdržavanja kazne zatvora,
- u Odjeljenju Ustikolna, koje radi pri KPZ – Sarajevu, prošireni su zatvorski kapaciteti za novih 60 mjesta.
- u KPZ – Mostar povećani su smještajni kapaciteti za ukupno novih 25 mjesta

U 2009. godini, kada je objavljen već pominjani zvanični izvještaj, Republika Srpska je imala kapacitet od ukupno 1085 zatvorskih mjesta. Za posljednje dvije godine on je uvećan za ukupno 289 novih mjesta. U pomenutom periodu otvoren je:

- vaspitno popravni dom za maloljetnike u Banjaluci (40 mjesta),
- maloljetnički odjel pri KPZ Istočno Sarajevo (40 mjesta),
- iseljenje jednog broja institucija koje su se nalazile u iznajmljenim prostorima KPZ Istočno Sarajevo, otvorilo je mogućnost proširenja kapaciteta za osuđena i pritvorena lica.
- u Okružnom zatvoru Doboj, u toku su radovi na nadogradnji sprata čime se objekat uvećava za 500m² prostora čime se stvaraju uslovi za povećanje smještajnog kapaciteta sa 120 na 188 mjesta (120 osuđenih i 68 pritvorenih lica) kao i znatno poboljšanje osuđeničkog i pritvoreničkog standarda kao i radnog standarda zaposlenih.
- u junu 2011. u KPZ Foča je izgrađeno “Odjeljenje posebnog režima izvršenja kazne zatvora” kapaciteta 54 mjesta. Izgrađeno i opremljeno u skladu sa evropskim standardima predstavlja najsigurniji i najbolje čuvani zatvor u BiH, a predviđen je, kako kažu u MPRS za smještaj osuđenika za ratne zločine i druga teška krivična djela. Iako se nalazi u krugu KPZ Foča, fizički je odvojeno i funkcioniše samostalno⁶.

⁶Duško Šain, pomoćnik ministra za izvršenje krivičnih sankcija u MP RS, na sastanku Funkcionalne radne grupe 2 za praćenje provedbe SRSP u BiH, 12.07.2011

- u KPZ- Banjaluka otvoreno je, takođe, odjeljenje visoke sigurnosti za mještaj visokorizičnih osoba sa 65 (novih) zatvorskih mjesta,

Unatoč svemu, u Federaciji BiH još uvijek nedostaje oko 700 zatvorskih mjesta. Ovaj problem će, samo dijelom, riješiti izgradnja Državnog zatvora. Tim prije što je posljednjih godina izražen i trend povećanja broja osoba na izdržavanju kazne zatvora. Samo prema evidenciji FMP taj broj je sa 1241 u 2005. do danas porastao na više od 1500 osoba, što predstavlja prosječno povećanje osoba na izdržavanju kazne zatvora za cca. 50 osoba godišnje.

2.3. Smještaj osuđenika i pritvorenika Suda BiH

Od 01.03.2003. godine, Sud BiH u zavode entiteta uputio je na izdržavanje (dugogodišnje) kazne zatvora 313. lica. Prosječno godišnje, više od 175 lica upućenih od Suda BiH izdržava kaznu zatvora ili izvršava mjeru pritvora u zavodima entiteta. Kada se tome doda da u godišnjem prosjeku 90 lica stalno izvršava mjeru pritvora, potreba izgradnje Državnog zatvora nameće se kao nužnost.

O tome govore i zvanični izvještaji Ministarstva pravde BiH. Npr. u izvještaju od 29.07.2010. godine navodi se da mjeru pritvora u zatvorima entiteta izvršava 86 osoba, a kaznu zatvora 183 osobe što znači da je 269 osoba, po osnovu odluke Suda BiH bilo smješteno u zavodima Federacije BiH i Republike Srpske. Istovremeno je u Pritvorskoj jedinici Suda BiH bilo smješteno još 20 pritvorenika što znači da je na državnom nivou, po osnovu odluka Suda BiH, u tom trenutku izdržavalo kaznu zatvora ili izvršavalo mjeru pritvora ukupno 289 lica.

Samo u 2010. godini, po fakturama dostavljenim iz entitetskih ministarstava pravde, Ministarstvo pravde BiH je izdvojilo iz budžetskih sredstava za troškove smještaja osuđenika i pritvorenika Suda BiH iznos od 2.695.200,00 KM.

Za devet mjeseci 2011. godine, Ministarstvo pravde BiH je za iste namjene uplatilo entitetskim zavodima 2.509.400,00 KM.

Za ostale troškove Sudske policije, koja postupa po naredbama Suda BiH, a koji podrazumijevaju troškove goriva i tekućeg održavanja vozila za 2010. godinu izdvojeno je 168.454,67 KM, a za deset mjeseci 2011. godine 142.144,17 KM.

Troškovi noćenja policajaca za 2010. iznosili su 27.894,44 KM, a troškovi dnevnica 52.950,00 KM. Troškovi noćenja za devet mjeseci 2011. iznose 29.684,46 KM, a troškovi dnevnica 47.050,00 KM.

Imajući u vidu lokaciju budućeg zatvora – koji bi bio smješten 10 kilometara od Suda – značajno bi se smanjili troškovi transporta pritvorenika, koji se sada na suđenja dovoze iz različitih kazneno-popravnih zavoda širom BiH.

Uspostavljanje Odsjeka 1. i Odsjeka 2. Suda BiH i suđenja ključnim pripadnicima organiziranog kriminala, koja su uslijedila, otkrila su ovu slabu tačku bosansko-hercegovačkog krivično-pravnog sistema. Osumnjičene vođe kriminalnih grupa upućivane su u neadekvatne pritvorske jedinice u zatvorima u kojima nije postojao sistem razvrstavanja pritvorenika i kojima se loše rukovalo.

Ovaj problem je neznatno ublažen gradnjom Pritvorske jedinice na državnom nivou koja pripada Ministarstvu pravde BiH, a u kojoj se izvršavaju mjere pritvora koje izrekne Sud Bosne i Hercegovine. Međutim, Pritvorska jedinica, kao što je već navedeno, nema dovoljan

kapacitet za prijem pritvorenih osoba koja čekaju suđenje pred Sudom BiH. Osim toga, evidentirano je nezadovoljstvo kod onih pritvorenika koji nisu bili smješteni u tu pritvorsku jedinicu izgrađenu i uređenu po evropskim standardima, nego su upućivani u entitetske zavode.

2.4. Trenutna sigurnosno-bezbjednosna situacija u zavodima u BiH

Danas je sasvim upitna sigurnosno-bezbjednosna situacija ne samo zatvorenika, pritvorenika i zatvorskog osoblja, nego i svih građana. Brojni su primjeri korupcije, narušavanja reda, tuča u zavodima, zloupotreba zatvorskih pogodnosti i korištenja odsustva. Ipak, najeklatantniji primjer trenutno loše sigurnosno-bezbjednosne situacije je slučaj Radovana Stankovića, kojeg je Sud BiH pravosnažno osudio na 20 godina zatvora za ratne zločine u Foči, te ga u aprilu 2007. uputio na izdržavanje kazne u Kazneno-popravni zavod Foča. Radovan Stanković je 25. maja iste godine uspio pobjeći prilikom odvoženja na medicinski pregled.

Bijeg pravosnažno osuđenog Radovana Stankovića je bio posljedica detaljno organiziranog plana, ali svi relevantni domaći i međunarodni akteri ukazuju na činjenicu da je ovom bijegu značajno doprinijelo nepostojanje zavoda s visokim stepenom sigurnosti.

U svakom slučaju bijeg ratnog zločinca ozbiljno je kompromitovao kompletno pravosuđe Bosne i Hercegovine, a posebno zavodski sistem, uznemirio javnost i pogodio žrtve i svjedoke kod kojih se pojavilo nepovjerenje u pravosudne institucije i opravdani strah.

Izgradnjom Zavoda za izvršenje sankcija koje izrekne Sud BiH stvaraju se adekvatni kapaciteti za jednak tretman zatvorenika osuđenih za najteža krivična djela, što omogućava rješavanje i drugih sistemskih problema u segmentu izvršenja krivičnih sankcija. Na taj način se, prije svega obezbjeđuje standardni smještaj ove kategorije osuđenika i osigurava njihova adekvatna sigurnosna klasifikacija.

3. Projekt izgradnje državnog zatvora

3.1. Prezentacija Projekta

Ministarstvo pravde BiH je 03.6.2011. organizovalo stručnu, interaktivnu konferenciju, na kojoj je predstavnicima stručne javnosti i relevantnih institucija predstavljen Glavni projekat izgradnje državnog zatvora.

Tom prilikom je istaknuto da sve karakteristike Projekta idu u prilog zaključku kako će budući Državni zatvor BiH biti najsavremeniji i najsigurniji u odnosu na sve druge ustanove slične namjene u zemlji, ali i na Balkanu.

Projektom su zadovoljeni Evropski zatvorski standardi. Najveći dio sredstava biće utrošen na najnovije visokosigurnosne sisteme.

Objekat će imati neto površinu od oko 24.000m², a sadržavaće samo jednokrevetne ćelije, površine oko 12m².

Predviđena su tri bloka smještajnih prostora u zatvoru i 350 mjesta gdje će biti smješteni osuđenici (300) i pritvorenici (50) Suda BiH, a biće uposlene 294 osobe.

Po potrebi će se obezbjeđivati sva potrebna medicinska zaštita, bez napuštanja zatvorskog kruga. Objekat će imati minimalne troškove za energente zbog maksimalne uštede energije kroz korištenje samoobnovljivih izvora energije te minimalne troškove održavanja.

3.2. Aktivnosti Jedinice za implementaciju Projekta

Jedinica za implementaciju projekta izgradnje Državnog zatvora osnovana je odlukom Vijeća ministara BiH 24. juna 2010, a u sadašnjem sastavu počela je sa radom 01.02.2011. kada je usvojen Idejni projekt i preuzet dio Glavnog projekta od konsultantske firme "WYGInternational". U maju Jedinica je preuzela i ostatak Glavnog, tekompletan Izvedbeni projekat.

Kako bi se omogućilo sudjelovanje domaćih kompanija na tenderu i posao za stotine radnika iz naše zemlje, projekat je podijeljen u nekoliko faza i manjih cjelina.

Raspisana su četiri tendera sa ukupno sedam lotova, a tendersku dokumentaciju na uvid je zatražilo 56 preduzeća i to 28 iz RS-a i 28 iz FBiH.

Od formiranja do danas, Jedinica za implementaciju je radila na analizi Projekta, održavanju prezentacije Glavnog projekta, pripremi tenderske dokumentacije za izradu elaborata za izradu testnih bunara i dodatna geomehanička ispitivanja, zaštiti na radu i protivpožarnoj zaštiti. U toku su radovi na izgradnji pristupnog puta u dužini od 900 metara i širine šest metara sa kišnim i lokalnim kolektorom kao i javne rasvjete.

Riječ je o rekonstrukciji i modernizaciji postojećeg lokalnog, makadamskog puta koji prolazi kroz opštinu Istočna Ilidža i koji će koristiti i lokalno stanovništvo. Predviđeni rok za realizaciju ovih radova je 90 dana, a sredstva za realizaciju ovog posla, u iznosu od oko 861.000 KM osiguralo je Vijeće ministara BiH. Planirani budžet za izgradnju puta od 1,6 miliona KM upola je smanjen racionalizacijom troškova.

Paralelno sa izvođenjem ovih radova, radi se i revizija tendera Glavnog projekta, odnosno izgradnje samog zatvora. U Jedinici vjeruju da će biti ispoštovani svi rokovi, a najavljuju i moguće uštede u realizaciji kompletnog posla.

3.3. Izvor finansiranja

Projekat izgradnje državnog zatvora biće finansiran iz domaćih, donatorskih i kreditnih sredstava. Struktura troškova je slijedeća:

Planirani izvori finansiranja	Iznos u KM
Budžet institucija BiH	12,9 miliona KM
Donatorska sredstva	24,3 miliona KM
Tehnička pomoć Evropske komisije	3,4 miliona KM
Kredit Razvojne banke Vijeća Evrope	38,6 miliona KM
Total	79,2 miliona KM

3.4. Pregled do sada uloženi sredstava iz budžeta institucija BiH

Fiskalna godina	Iznos finansiranja	Svrha finansiranja
2006.	1.168.058,80 KM	Uređenje građevinskog zemljišta, izrada plana parcelacije, snimanje objekta na terenu, renta
2007.	1.269.461,59	Izvođenje radova na uređenju tla i izgradnja betonskog zida
2008.	338.509,21 KM	Izvođenje radova na uređenju tla, izgradnji betonskog zida, obavljanje nadzora i supervizija nadzora
2009.	0,00 KM	
2010.	333.250,07 KM	Snimanje i izrada geodetske situacije i lokacije, izrada i izmjena plana parcelacije, uspostavljanje katastra, geološka i geomehanička ispitivanja terena
2011.	71.157,71 KM	plate zaposlenima
Total	3.180.437,38 KM	

Sva do sada utrošena sredstva finansirana su iz budžeta dodjeljenog MP BiH. Posebnom odlukom Vijeća ministara BiH uvedena je izmjena u načinu prenosa raspoloživih sredstava u smislu da se od 2009. godine neutrošena sredstva budžeta prenose u naredne godine. Tako je u 2011. preneseno 5.007.083,01 KM.

4. Šta BiH dobija izgradnjom državnog zatvora

Ključni element krivičnog prava: Državni zatvor je ključni element krivičnog prava. Bez zavoda visokog stepena sigurnosti, uključujući i ostale elemente propisane međunarodnim standardima koji su ugrađeni u ZIKS BiH, upitno je funkcionisanje kompletnog sistema izvršenja krivičnih sankcija u BiH, što nedvosmisleno potvrđuje trenutno stanje.

Projekat koji nema alternativu: U cilju uspostave i održavanja funkcionalnog i efikasnog sistema izvršenja krivičnih sankcija u BiH, realizacija Projekta izgradnje Državnog zatvora

nema alternativu, imajući u vidu ne samo formalno-pravne i međunarodne obaveze BiH, nego i nužnost jačanja kredibiliteta cjelokupnog zatvorskog sistema BiH.

Izjednačavanje tretmana: Uspostavom Državnog zatvora, osuđenici i pritvorenici Suda BiH, osuđeni ili pritvoreni za ista djela, biće jednako tretirani i kaznene protumjere će izdržavati u, identičnim uslovima, što trenutno nije slučaj.

Sprječavanje daljnje diskriminacije: Uspostavom Državnog zatvora, spriječit će se daljnja praksa nejednakog tretmana tj. diskriminacije zatvorenika i pritvorenika i stvoriti neophodni preduslovi za učinkovitiju resocijalizaciju ove populacije. Takav pristup, zasigurno, smanjiće i broj recidiva.

Rasterćenje postojećih kapaciteta: Izgradnjom Državnog zatvora rasteretiće se kapaciteti entitetskih ustanova što je pretpostavka za preusmjeravanje njihovih prioriteta na unapređenje programa rehabilitacije i reintegracije svojih korisnika u zajednicu.

Ispunjavanje međunarodnih obaveza: Uspostavom odgovarajuće i sigurne zavodske ustanove Suda BiH, Bosna i Hercegovina će istovremeno ostvariti dio obaveza na putu za evropske integracije kako u segmentu pravosuđa, tako i u segmentu ljudskih prava.

ZAKLJUČAK I PREPORUKA:

Za dosljednu realizaciju ovog projekta od strateškog značaja za BiH nužna je puna opredijeljenost i bezrezervna posvećenost svih institucija sektora pravde u Bosni i Hercegovini, koja je izostala u proteklom periodu.

Istovremeno, neophodno je osigurati veću transparentnost i uspostaviti kvalitetniju međusobnu komunikaciju svih institucija sektora pravde u BiH.

Ministarstvo pravde BiH, posredstvom Jedinice za implementaciju, treba da uloži dodatne napore kako bi se ubrzala realizacija ovog važnog projekta. U tom smislu, MPBiH treba hitno održati informativni sastanak sa svim sudionicima Projekta kako bi se osiguralo puno razumijevanje kompletnog Projekta i budžeta. Također, u nastavku realizacije Projekta, nužno je osigurati blagovremeno informisanjesvih zainteresiranih strana, uključujući i širu BH javnost o toku realizacije svih aktivnosti i eventualnim problemima i preprekama u njihovoj implementaciji.

Izvori informacija

Zapisnici sa sastanaka Funkcionalne radne grupe za praćenje provedbe SRSP u BiH za stratešku oblast 2-izvršenje krivičnih sankcija, od 12.04.2011.i 12.07.2011;

Polugodišnji izvještaj HKBiH - praćenje provedbi strateške oblasti 2- izvršenje krivičnih sankcija- Akcionog plana za provedbu Strategije za reformu sektora pravde (SRSP) sa u BiH sa preporukama, od 21.07.2011;

Polugodišnji izvještaj pet CSO uključenih za provedbu Strategije za reformu sektora pravde (SRSP) u BiH sa preporukama, od 26.07.2011.;

Zapisnik Šeste Konferencije ministara pravde u BiH, predsjednika Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća BiH i Pravosudnog povjerenstva Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;

Reagovanje direktora Jedinice za implementaciju izgradnje zatvora BiH Jugoslava Jovičića na izvještaj 5 CSO – sažetak;

Zakon BiH o izvršenju kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera (ZIKS BiH, Službeni glasnik BiH broj 12/10 – Prečišćeni tekst);

Zakon o izvršenju kaznenih sankcija Federacije BiH (ZIKSFBiH, Službene novine FBiH broj 44/98);

Zakon o izvršenju krivičnih sankcija Republike Srpske (ZIKSRS, Službeni glasnik RS, broj 12/10);

Zakon o izvršenju krivičnih sankcija Brčko Distrikta (ZIKSBD, Službeni glasnik BD broj 8/00, 1/01 i 36/07);

Razgovor sa Srđanom Arnautom, zamjenikom Ministra pravde BiH, 30.11.2011. godine;

Intervju sa Jugoslavom Jovičićem, direktorom Jedinice za implementaciju izgradnje Državnog zatvora, 8.11.2011.;

Duško Šain, pomoćnik ministra za izvršenje krivičnih sankcija u MP RS;

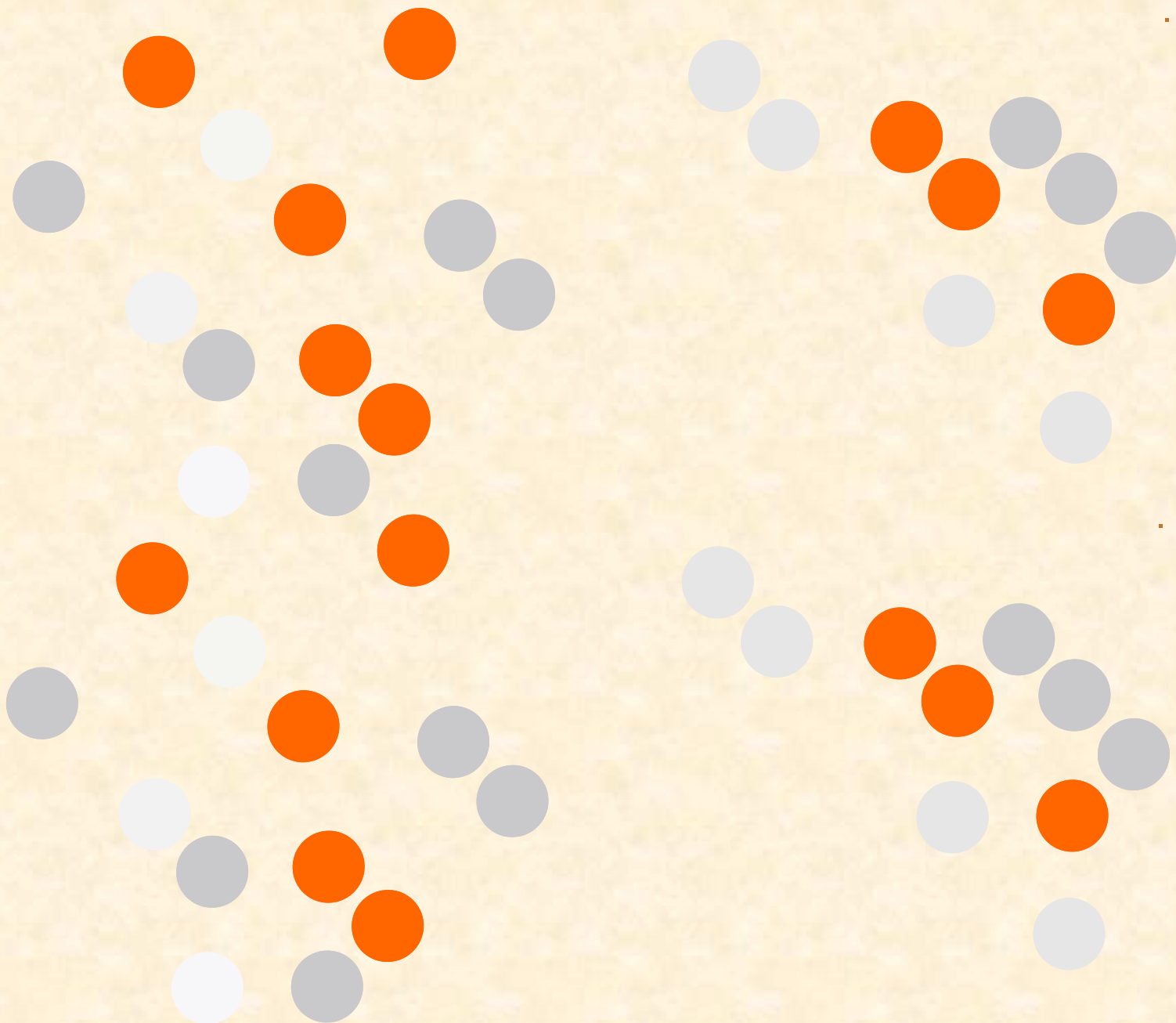
Preporuke Evropske komisije www.dei.gov.ba/aktuelnosti/vijesti/?id=8674 nakon Drugog sastanka o „Strukturnom dijalogu o pravosuđu između Evropske unije i Bosne i Hercegovine” Sarajevo (Bosna i Hercegovina), 10-11. novembra 2011;

Konsultacije i prikupljanje podataka - Mustafa Bisić, pomoćnik ministra pravde BiH –Sektor izvršenja krivičnih sankcija i rad kaznene ustanove, 16.11.2011.;

Izvještaj Helsinškog komiteta za ljudska prava u BiH „Monitoring izvršavanje krivičnih sankcija“, 2009. godina;

Specijalni izvještaj o stanju ljudskih prava u ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija u BiH Ombudsmena Bosne i Hercegovine, septembar 2009.;

Konsultacije i prikupljanje podataka - Niko Grubešić, pomoćnik ministra pravde BiH – Sektor za strateška planiranja, koordinaciju pomoći i evropske integracije, 10.11.2011.

ASOCIJACIJA ZA DEMOKRATSKE INICIJATIVE

Projekat: „Obezbeđenje kapaciteta i podrške organizacijama civilnog društva za aktivno uključivanje u proces monitoringa i zagovaranja implementacije Strategije za reformu sektora pravosuđa u Bosni i Hercegovini“. Projekat je finansijski podržan od CFLI - Kanadski Fond za lokalne inicijative, a provodi ga, u partnerstvu, 6 nevladinih organizacija.